

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ ปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงต่อ
การติดเชื้อเอดส์

ชื่อผู้เขียน นางพิมพ์ประภา กฤติยาภิชาติกุล

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยงยุทธ เปลี่ยนผดุง	ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.พศิน แดงจวง	กรรมการ
อาจารย์วิสุทธิ วาณิช	กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ในกลุ่มผู้รับจ้างแรงงานชุมชนชนบทที่เดินทางไปทำงานนอกหมู่บ้าน ทั้งที่พักนอนค้างคืนนอกหมู่บ้านและเดินทางไปกลับ ผู้วิจัยใช้การสังเกต การสนทนาและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นผู้ใช้แรงงานจำนวน 7 คน ข้อมูลได้รับการตรวจสอบความสมบูรณ์ แยกแยะเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์วิเคราะห์และนำเสนอโดยการบรรยายและสรุปเชิงวิเคราะห์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ปัจจัยที่นำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ ได้แก่ การเที่ยวเตร่ในสถานเริงรมย์ การดื่มสุรา การมีเพศสัมพันธ์กับหญิงขายบริการทางเพศโดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย ค่านิยมของสังคมที่ยอมรับให้ชายมีเพศสัมพันธ์ที่อิสระและความเชื่อที่ผิด ๆ เกี่ยวกับการติดเชื้อเอดส์อันเนื่องมาจากการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่เพียงพอ ซึ่งทำให้ขาดความตระหนักต่อพฤติกรรมเสี่ยง

ปัจจัยเอื้อต่อการมีพฤติกรรมเสี่ยง ได้แก่ การดำเนินชีวิตที่อิสระโดยขาดการควบคุมทางสังคม การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการรับจ้างแรงงาน สื่อสารมวลชนที่กระตุ้นความต้องการทางเพศ จำนวนและรูปแบบการบริการทางเพศเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อบริการ สถานบริการที่มีอยู่จำนวนมาก และการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไปสู่วัฒนธรรมสังคมใหม่ อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

ปัจจัยสนับสนุนในการไปใช้บริการทางเพศ ได้แก่ กลุ่มเพื่อนซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการใช้บริการทางเพศ

Thesis Title	Social Factors Contributing to AIDS Risk Behaviors	
Author	Mrs.Pimprapa Kitiyapichatkul	
M.Ed.	Nonformal Education	
Examining Committee	Asst.Prof.Youngyudh Plianpadung	Chairman
	Assoc.Prof.Dr.Pasina Thanchuang	Member
	Lect.Dr.Visut Vanich	Member

Abstract

This thesis was set out to examine social factors which contributed to AIDS risk behaviors of rural wage earners working outside their communities both on commuting and overnight stay bases. In collecting data the researcher informally talked with and interviewed 7 wage earners who served as key informants. Collected data were subsequently crosschecked, classified according predetermined objectives, analyzed, interpreted and presented in an analytic and descriptive fashion. Findings were as follows:

Contributing factors comprised frequenting entertainment places, drinking liquors, having sexual intercourse without using condoms, social values tolerating and condoning male sexual promiscuity, and mistaken belief regarding AIDS infection caused by lack of correct information. These factors inevitably led to the lack of risky behaviors awareness.

On the other hand, factors found to have been conducive to those risky behaviors were free, socially uncontrolled life styles, increased income, sexually arousing mass media, increased number and types of sex-related services in response to buyers' needs, existence of a large number of service places, and changed life styles brought about by social and economic changes.

One major supporting factor driving rural wage earners to use sex-related services was an peer group, the very factor most influencing their decision to use such services.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
กรอบแนวคิดการวิจัย	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
- แนวคิดการควบคุมทางสังคม	6
- แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคม	8
- ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล	10
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	16
- แหล่งข้อมูล	16
- การเก็บข้อมูลภาคสนาม	16
- เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	17
- การบันทึกข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล	
และการวิเคราะห์ข้อมูล	23

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	24
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของชุมชน	24
- ลักษณะทั่วไปของชุมชน	24
- ประวัติความเป็นมาของชุมชน	30
- โครงสร้างทางวัฒนธรรม สังคมและเศรษฐกิจ	32
- โครงสร้างทางการเมือง การปกครอง	45
ตอนที่ 2 การดำเนินชีวิตของผู้ประกอบอาชีพรับจ้าง ที่ทำงานนอกหมู่บ้าน	47
ตอนที่ 3 พฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ทางเพศสัมพันธ์	56
ตอนที่ 4 ปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยง ต่อการติดเชื้อเอดส์	59
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	75
สรุปผลการวิจัย	75
อภิปรายผล	79
ข้อเสนอแนะ	82
บรรณานุกรม	83
ประวัติผู้เขียน	85

สารบัญภาพ

	หน้า
แผนภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	5
แผนภาพ 2 Theory of Reasoned Action	12
แผนภาพ 3 แสดงที่ตั้งบ้านเรือนและสภาพทั่วไปของหมู่บ้านดง	28 - 29

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พฤติกรรมของคนในสังคมเกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งเชื่อมโยงกับความเชื่อ ค่านิยมและทัศนคติที่มีอยู่ในสังคมนั้นๆ มีการถ่ายทอดแก่สมาชิกเพื่อให้มีการปฏิบัติ เช่น การสอนให้เรียนรู้ภาษาอันเป็นลักษณะเฉพาะของสังคม การเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของคนในสังคม ตลอดจนจรรยาบรรณนิยมประเพณีและความเชื่อ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ อุทัย ดุลยเกษม (2540, หน้า 8) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ และการถ่ายทอดที่เกิดขึ้นในชีวิตของบุคคลอย่างไม่เป็นทางการมีผลให้บุคคลสั่งสม ความรู้ ทักษะ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี จนสามารถดำรงชีวิต และถ่ายทอดให้แก่ผู้อื่นได้ด้วย

ชูเกียรติ ลิสุวรรณ (2535, หน้า 25) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นวิธีการได้รับความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งแต่ละคนแต่ละกลุ่มมีโอกาสได้รับความรู้ไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับช่องทางการได้รับความรู้ซึ่งจะได้รับการเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง การเชื่อมโยงกับความรู้เดิมและขึ้นอยู่กับการปัจจัยสถานการณ์ อิทธิพลต่อความเชื่อ พฤติกรรม และความสัมพันธ์ในชุมชน ที่เปลี่ยนแปลงไป อุบล เลียงวาริน (2538, หน้า 28) กล่าวว่าพฤติกรรมใดๆ ของบุคคลจะเกี่ยวข้องกับการเห็นประโยชน์และคุณค่า ทัศนคติที่ดีและความเชื่อของตน และการคาดการณ์ถึงผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งด้านพฤติกรรมสุขภาพอนามัยก็เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของสังคมหรือชุมชน

ประเวศ วะสี (2532, หน้า 8) กล่าวว่าพฤติกรรมสุขภาพอนามัยแท้จริง ถูกกำหนดจากวัฒนธรรม ความเชื่อของบุคคลเป็นสำคัญอันประกอบด้วย อำนาจเหนือธรรมชาติต่าง ๆ ที่กำหนดและบงการความเป็นไปของชีวิตและสังคม นั่นคือ พฤติกรรมของบุคคลที่ปรากฏนั้นมีได้ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้แต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับการปัจจัยอื่นๆ ทางสังคมด้วย ซึ่งได้แก่สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมใน แต่ละท้องถิ่น ส่วนพฤติกรรมทางเพศ บังอร

ศิริโรจน์ (2537, หน้า 228) กล่าวว่าวัฒนธรรมและค่านิยมในสังคมให้สิทธิแก่ผู้ชายแสดงออกในเรื่องเพศค่อนข้างเสรี จะเห็นเป็นความจำเป็นที่ผู้ชายจะต้องมีเพศสัมพันธ์ การเที่ยวหญิงชายบริการทางเพศ ซึ่งเป็นเรื่องของลูกผู้ชายไม่ใช่เรื่องเสียหายและเป็นเรื่องธรรมดา เช่นเดียวกับการเที่ยวเตร่และการดื่มเหล้า พฤติกรรมเหล่านี้จะเป็นจุดเริ่มของการไปเที่ยวหญิงชายบริการทางเพศ และการติดเชื่อเฮดส์

สถานการณ์โรคเอดส์ที่แพร่กระจายอยู่ในขณะนี้เกิดจากพฤติกรรมเสี่ยงโดยเฉพาะจากการมีเพศสัมพันธ์กับหญิงทั่วไป ที่ไม่ใช่หญิงบริการทางเพศมากขึ้นการมีเพศสัมพันธ์ทำนองนี้เป็นผลมาจากการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการเพิ่มรายได้ และการบริโภคนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเน้นอุตสาหกรรม และธุรกิจบริการซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตเมือง ทำให้คนในชนบทอพยพไปขายแรงงานซึ่งอยู่ในเมืองมากขึ้นทำให้ห่างจากการควบคุมทางสังคม ประกอบกับการได้รับการกระตุ้นทางเพศจากสื่อบันเทิงต่างๆ จึงทำให้คนในสังคมมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมทางเพศที่เสรีมากขึ้น ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ ซึ่งในกลุ่มคนหนุ่มสาวจะมีความเสี่ยงสูงต่อการติดเชื้อเอดส์ (อ้างในบทนำแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์แห่งชาติ พ.ศ. 2540-2544)

สำหรับการป้องกันและการควบคุมโรคเอดส์ในระยะเวลาที่ผ่านมาไม่สามารถลดอัตราการติดเชื้อได้แต่กลับระบาดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การรณรงค์ให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อป้องกันและควบคุมโรคแก่บุคคลกลุ่มต่างๆ ไม่สามารถลดอัตราการติดเชื้อลงได้ อุดมศิลป์ศรีแสงนาม (2537, หน้า 39) กล่าวว่า การให้ความรู้แต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ที่จะผลักดันให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงของบุคคลได้ พฤติกรรมบุคคลที่ ปราบกฏนั้น จึงมิได้ขึ้นอยู่กับความรู้แต่เพียงอย่างเดียว ยังมีปัจจัยอื่นๆ ทางสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งพฤติกรรมทางสังคมของคนในชุมชน เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ดังนั้น ถ้าคนยังอยู่ในชุมชน โอกาสที่จะแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมก็จะเป็นไปได้ยาก เพราะชุมชนจะมีกลไกในการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม ดังนั้น การปรับเปลี่ยนหรือลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการรับและแพร่เชื้อเอดส์ของบุคคล จึงเป็นกลวิธีที่สำคัญในการควบคุมและป้องกันการแพร่กระจายเชื้อเอดส์

ในกรณีเรื่องการแพร่กระจายโรคเอดส์นี้ จะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้ใช้แรงงานเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง ทั้งนี้เพราะเป็นกลุ่มคนที่ออกจากชุมชนไปทำงานนอกชุมชน ซึ่งไม่อยู่ในการควบคุมของชุมชน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาชุมชนที่คนออกไปเป็นแรงงานนอกชุมชนว่าเมื่อออกนอกชุมชนแล้วมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์อย่างไรมีปัจจัย ทางสังคมอะไรบ้าง ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการรณรงค์ป้องกันเอดส์โดยเน้นกลุ่มต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบถึงวิถีชีวิตของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ในส่วนที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV
2. เข้าใจธรรมชาติที่มีการเปลี่ยนแปลง และเงื่อนไขที่เป็นปัจจัยเอื้อหรือขัดขวางต่อการลดพฤติกรรมเสี่ยง ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม และเท่าทันกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง

ขอบเขตเนื้อหา ประกอบด้วย

1. ข้อมูลทั่วไปของชุมชน
 - 1.1 ลักษณะทั่วไปของชุมชน
 - 1.2 ประวัติความเป็นมาของชุมชน
 - 1.3 โครงสร้างทาง วัฒนธรรม สังคมและเศรษฐกิจ
 - 1.4 โครงสร้างการเมือง และการปกครอง
2. การดำเนินชีวิตของผู้ประกอบอาชีพรับจ้างที่ทำงานนอกหมู่บ้าน
 - 2.1 วิธีการดำเนินชีวิตประจำวัน
 - 2.2 การศึกษาประวัติชีวิตของผู้ทำงานรับจ้างแรงงาน
3. พฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีทางเพศสัมพันธ์
 - 3.1 การสังสรรค์ เที่ยวเตร่ การดื่มสุรา
 - 3.2 พฤติกรรมกรเที่ยวหญิงชายบริการทางเพศโดยไม่ใช้ถุงยางอนามัย
4. ปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวี
 - 4.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ
 - 4.2 ความเชื่อและค่านิยม ในเรื่องเพศสัมพันธ์
 - 4.3 สภาพแวดล้อม เช่น แหล่งบันเทิง สถานเริงรมย์ แหล่งบริการทางเพศ
 - 4.4 อิทธิพลกลุ่มเพื่อน
 - 4.5 อิทธิพลของสื่อ

ขอบเขตด้านพื้นที่ประชากร

เกณฑ์การเลือกพื้นที่ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก พื้นที่เป้าหมาย ดังนี้ คือ เป็นหมู่บ้านที่มีลักษณะ กึ่งเมืองกึ่งชนบท การคมนาคม สามารถเดินทางไปกลับในเขตเมืองสะดวก เป็นชุมชนที่ประกอบอาชีพรับจ้างแรงงานนอกหมู่บ้าน มีประชากรเดินทางไปประกอบอาชีพรับจ้างแรงงาน เป็นประจำอย่างน้อย 50 คนขึ้นไป ประชาชนส่วนใหญ่เคยได้รับความรู้หรือการศึกษาเรื่องโรคเอดส์ จากสื่อสารมวลชน องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐได้จัดให้ และมีสถิติ ผู้ใช้แรงงานติดเชื้อโรคเอดส์สูงอยู่ในอันดับ 1-3 (จากรายการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของกระทรวงสาธารณสุข) ตามเกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้เลือกบ้านห้วยดง ตำบลบ้านเปียง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัย

แหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ใช้แรงงานชาย ทั้งโสดหรือสมรสแล้ว อายุระหว่าง 15-45 ปี ในกลุ่มผู้ใช้แรงงานชายที่มีพฤติกรรมเที่ยวเตร่ ดื่มสุราเป็นประจำ เทียบหญิงบริการทางเพศ และมีความสัมพันธ์ทางเพศกับหญิงที่ไม่ใช่ภรรยาของตนเอง โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เจาะลึก จำนวน 7 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

พฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ หมายถึง พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ ที่มีผลต่อการรับเชื้อเอดส์ หรือแพร่เชื้อเอดส์จากการกระทำความเสี่ยง เช่น การเที่ยวเตร่ ดื่มเหล้า การไม่สวมถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับหญิงขายบริการทางเพศ หรือหญิงอื่นที่ไม่ใช่ภรรยา

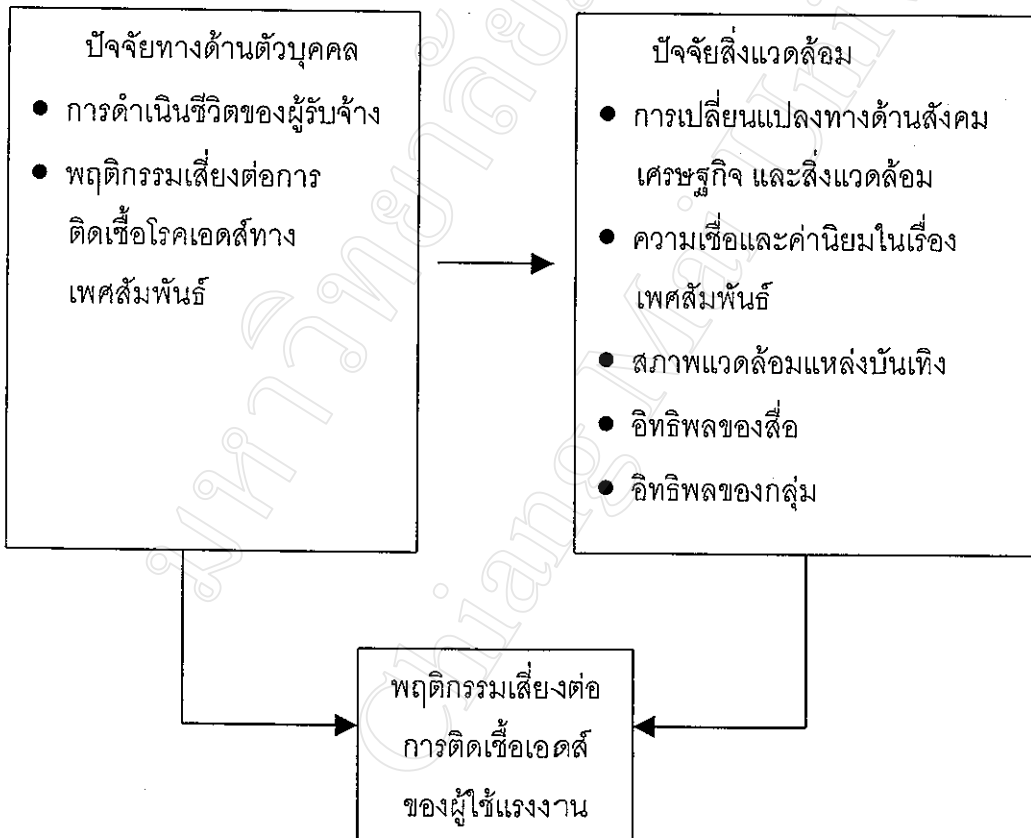
ปัจจัยทางสังคม หมายถึง สภาพเงื่อนไขทางสังคมที่มีบทบาทต่อการกำหนด พฤติกรรมของคนในสังคม ได้แก่ สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การอพยพเคลื่อนย้ายแรงงาน ความรู้ ทักษะคติ ค่านิยมและความเชื่อ อิทธิพลของสื่อ อิทธิพลกลุ่ม และสิ่งแวดล้อมสถานแหล่งบันเทิง และแหล่งบริการทางเพศ ที่มีผลต่อการสนับสนุนให้บุคคลมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์

ผู้ใช้แรงงาน หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพรับจ้างแรงงาน อายุระหว่าง 15-45 ปี ทั้งเพศชายและหญิง โสดและสมรสแล้ว ได้รับค่าตอบแทนแรงงานเป็นเงินในอัตราระหว่าง 90-

150 บาท/วัน เคยหรือปัจจุบันประกอบอาชีพรับจ้างแรงงานนอกหมู่บ้าน ลักษณะการออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน มีที่พักในแคมป์ที่ทำงานในเมือง หรือกลับเข้า หมู่บ้านเป็นระยะๆ บางครั้งบางคราว หรือเข้าไปเยี่ยมกลับ มีความเป็นอยู่ในสังคมลักษณะเดียวกัน พักอาศัยอยู่ในตำบลยางเปียง บ้านหัวดง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

กรอบการวิจัย

แบบแผนความสัมพันธ์ของปัจจัยทางสังคมที่สนับสนุนให้บุคคลมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมทางสังคม
2. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคม
3. ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล Theory of Reasoned Action (TRA)

1. แนวคิดการควบคุมทางสังคม

แต่ละสังคมจะกำหนดพฤติกรรมที่เป็นบรรทัดฐานไว้ และสมาชิกในสังคมจะต้องเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เพื่อปฏิบัติตนได้ถูกต้อง พัทยา สายหู (2538, หน้า 126) กล่าวว่า ระเบียบที่สังคมกำหนดขึ้น บุคคลต้องเรียนรู้นิสัยความเคยชินในเรื่องการกระทำทางสังคม คือ การประพฤติปฏิบัติต่อบุคคลอื่นๆ และจำเป็นต้องมีการ อบรมสั่งสอน จึงจะทำเป็น ทำถูก ต้องกระทำเรื่อยไปตราบใดที่บุคคลเข้ากลุ่มใหม่ หรือเปลี่ยนบทบาท สถานภาพไปตามขั้นตอนของชีวิต สุพัตรา สุภาพ (2523, หน้า 52-54) กล่าวว่า สถาบันครอบครัวจะสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ และหล่อหลอมให้สมาชิกในครอบครัวอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสมและสังคมจะมีส่วนสร้างความตระหนัก ความประทับใจ คุณค่าทางวัฒนธรรม และแบบแผนพฤติกรรมต่างๆ เพื่อให้บุคคลได้เป็นสมาชิกของสังคมอย่างแท้จริง พัทยา สายหู (2538, หน้า 28-131) มีความเห็นทำนองเดียวกันว่าวิธีการรักษา ระเบียบของสังคมส่วนที่เป็นการสอนให้รู้ว่ระเบียบมีอยู่อย่างไหนั้น ที่เป็นหลักใหญ่ คือ การอบรมบ่มนิสัย โดยพ่อแม่และผู้ใหญ่ที่ทำต่อเด็ก และการให้การศึกษาเล่าเรียนที่เน้นความรู้ วิธีการที่นอกเหนือความสามารถของพ่อแม่และเพื่อนฝูง ซึ่งจะให้ความรู้ที่จะเป็นประโยชน์แก่ การดำรงชีวิตของบุคคลร่วมกับกลุ่ม รักษาระเบียบสังคมเดิม คือ ความรู้ทุกอย่างที่มีอยู่ใน ประเพณี วัฒนธรรม และสร้างระเบียบสังคมใหม่ ความรู้เรื่องต่างๆ ที่กำหนดไว้ให้เป็นแบบอย่างของชีวิตและสังคมที่ไม่เหมือนเดิม

พัทยา สายหู (2538, หน้า 135-140) กล่าวว่าการรักษาระเบียบวินัยของสังคมขึ้น กับพลังอำนาจดังต่อไปนี้ คือ

1. พลังอำนาจที่เหนือกว่าของบุคคลที่เราต้องสัมพันธ์ด้วย เช่น พ่อแม่กับลูก ครูกับนักเรียน หัวหน้ากับลูกน้อง ที่ฝ่ายหนึ่งมีความสามารถให้คุณให้โทษได้

2. อำนาจของธรรมเนียมประเพณี (พลังอำนาจของคนอื่นในชุมชนที่มีจำนวนมากกว่าตัวเราหรือครอบครัวเรา) โดยอ้างธรรมเนียมประเพณีมาเป็นเครื่องมือขู้งัดบังคับให้เรากระทำอะไรบางอย่างนั้น ประเพณีบางเรื่องมีอำนาจบังคับขั้นรุนแรงได้ แต่ไม่ได้ตราไว้ เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร

3. อำนาจของกฎหมาย ซึ่งเป็นระเบียบข้อบังคับของสังคม ทำนองประเพณีที่อ้างบังคับได้เหมือนกันนั่นเอง คือเป็นอำนาจของชุมชนหมู่มาก หรือสังคมที่อยู่เหนือบุคคล กฎหมายเป็นคำสั่งของตัวแทนผู้มีอำนาจเต็มของสังคม สังคมมอบอำนาจให้ใช้กำลัง ขู่เชิญ บังคับสมาชิกผู้ละเมิดได้ส่วนใหญ่ กฎหมายเน้นใช้บังคับไปในทางการปกครอง การรักษาความสงบเรียบร้อย ไม่ให้มีการวิวาทเพราะขัดแย้งผลประโยชน์กันภายในสังคม แต่มิได้ครอบคลุมไปถึงทุกเรื่องของชีวิตสังคม

4. อำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่จะดลบันดาล ผลตอบแทนการกระทำของบุคคลในทางลงโทษหรือให้รางวัลได้ ไม่ว่าจะเป็ความเชื่อทางศาสนาที่ยึดถืออำนาจเป็นตัวตน เช่น เทพเจ้า เทวดา เจ้าพ่อ เจ้าแม่ ภูตผีปีศาจ หรืออำนาจลึกลับ บุญกรรมที่บุคคลกระทำเอง ความเชื่อเหล่านี้ก็เอามาเป็นพลังบังคับให้บุคคลปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของระเบียบสังคมได้เช่นกัน

5. อำนาจของมโนธรรม คือ ความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดีในจิตใจของตัวเอง ไม่ว่าจะเป็อำนาจของคนด้วยกัน หรืออำนาจของเทวดาสังค์ศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย จะยอมให้ก็แต่อำนาจความคิดและเหตุผลของตนเอง สิ่งนี้เรียกว่า “มโนธรรม” บุคคลจะรู้จักมโนธรรมของตัวเองได้ก็ ต้องมีวัยและวุฒิภาวะเจริญแล้วเต็มที่ สามารถคิดพิจารณาปัญหาต่างๆ

อุทัย หิรัญโต (2526, หน้า 175-177) แบ่งการควบคุมทางสังคมออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) ควบคุมโดยตั้งใจและเด็ดขาด ได้แก่ การควบคุมโดยกฎหมาย และ (2) การควบคุมโดยจารีตประเพณี ขนบธรรมเนียม ศาสนา ศิลธรรม วัฒนธรรม ความเชื่อต่างๆ ซึ่ง นักสังคมวิทยา เห็นว่าพฤติกรรมของบุคคลได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมรูปแบบต่างๆ ที่เป็นเครื่องปรุงแต่งพฤติกรรม ซึ่งจะเห็นว่า ความรู้สึก ความประพฤติ การแสดงอารมณ์ของคนในสังคมใดสังคมหนึ่ง จะมีรูปแบบคล้ายๆกัน ซึ่งจะแสดงออกมาในรูปภาษา ศิลปะ ความเชื่อ ระเบียบ ประเพณี และบุคคลมีลักษณะแตกต่างกันในด้านจิตใจ ร่างกาย บุคลิกภาพ สิ่งแวดล้อม ดังนั้น